

ФІНАНСОВИЙ РИНОК: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Н. В. МОЖАЙКІНА, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
К. А. ВОЛКОВСЬКА, студентка
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна*

За останні три десятиліття світовий фінансовий ринок зазнав революційних змін. Істотно зросла дія цього ринку на процес створення та обміну товарів та послуг у реальному секторі економіки. Якісні зміни фінансового ринку є основним драйвером цього процесу. Багаторазово зросла кількість фінансових інструментів, доступних для інвесторів і більш точно відображають їх переваги в координатах "ризик-прибутковість"; істотно просунулися вперед і технології фінансових операцій, що дозволило досягти масового розповсюдження фінансових послуг.

Більш адекватне уявлення про роль фінансового ринку в економіці можна скласти на основі індикаторів фінансової глибини (financial depth), які є відносними показниками, що демонструють питому вагу того чи іншого сегмента цього ринку щодо ВВП чи іншого фінансового індикатора. Дані показники дозволяють виявити рівень розвитку як фінансового ринку тієї чи іншої країни загалом (наприклад, використовуючи динаміку ставлення ліквідних зобов'язань фінансових інституцій до ВВП), так і окремих його сегментів. Фахівці виділяють три блоки відповідних показників: індикатори розвитку банківської системи (стосунки обсягу кредитів, виданих комерційними банками, до ВВП, обсягу банківських депозитів до ВВП, чистої процентної маржі до загальної величини процентних активів банківської системи тощо); індикатори розвитку ринку цінних паперів (стосунки капіталізації ринків акцій, корпоративних та державних облігацій до ВВП тощо); показники розвитку страхового сектора (питома вага зібраних премій зі страхування життя та інших видів страхування у ВВП).

З іншого боку, з урахуванням представлених у цій базі індикаторів, у принципі, можна конструювати додаткові аналітичні показники. Насамперед, маються на увазі індикатори, що дозволяють зіставляти значимість окремих сегментів фінансового ринку, проводити кластерний аналіз держав залежно від питомої ваги цих сегментів. Крім того, слід брати до уваги ту обставину, що фінансові послуги можуть поширюватися нефінансовими організаціями (поштово-банківські послуги), а також різними каналами зв'язку (телефон, інтернет). Таким чином, проблему вимірювання масштабу та ролі фінансового ринку в сучасній економіці вирішено лише частково.

Досвід порівняльного аналізу фінансового ринку кристалізував два полярні типи його структури – фінансову систему з домінуючою роллю фінансових посередників (банків, страхових компаній тощо), з одного боку, та переважанням ринку цінних паперів (акцій, облігацій, похідних фінансових інструментів), з іншого.

Зазвичай стандартом першого типу структури визнавалася Німеччина, центральне місце у фінансовій системі якої належить банківському сектору, тоді як фінансова система США ототожнюється з домінуванням ринків. Інші країни, згідно з цією типологією структур фінансового ринку, займають проміжне положення на «шкалі переходу» від банкоорієнтованого фінансового ринку до системи з домінуванням ринку цінних паперів. Але комерційні банки США, такі як Citigroup або Bank of America, стійко займають лідируючі позиції в різних рейтингах провідних транснаціональних банків світу. Відповідно, домінування ринку цінних паперів може поєднуватися з дуже розвинутою банківською системою, і навпаки. Розвиток фінансового ринку в будь-якій країні пов'язаний з багатьма політичними, правовими, історичними закономірностями, які мають значний вплив і не можуть ігноруватися.

Протягом останніх кількох років фінансовий ринок України динамічно розвивається. Найбільш розвинутою частиною ринку залишаються комерційні банки, причому інші інститути і ринки дуже відстають у своєму розвитку. Така ситуація типова для країн із перехідною економікою і є результатом незавершеності законодавчого регулювання діяльності фінансових ринків та інститутів, а також непродуманості економічної політики у сфері приватизації, валютного регулювання, підтримання низької інфляції тощо.

Невеликий і фрагментований фінансовий ринок України не виконує покладених на нього функцій, а саме, мобілізації капіталу для розвитку реального сектора, ефективного розподілу ресурсів, диверсифікації інвестиційного портфелю, хеджування ризиків та ін. Саме виконання цих функцій забезпечує фінансовому ринку реальне зростання економіки в країнах з розвинутою економікою. До останнього часу фінансовий ринок грав невелику роль у реальному зростанні вітчизняної економіки. Проте, з подальшою лібералізацією економічної політики та інтеграції у світову економіку потреба у фінансовому ринку стане все більш відчутною. За таких умов низький рівень розвитку фінансового сектору України фактично може стати на заваді довгостроковому економічному зростанню. Очевидно, що майбутній розвиток фінансового сектора України фактично неможливий без реформування більшості складових ринку [1].

З метою створення повної та доступної інформаційної бази необхідно: привести вітчизняне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів розкриття інформації, запровадити комплексну систему збору інформації про учасників фінансового ринку. Для досягнення рівня розвинених країн зі стабільною фінансовою системою, в першу чергу необхідно здійснити такі заходи:

1) удосконалити законодавчу базу шляхом впровадження правил проведення операцій із цінними паперами у межах організованого ринку або стягувати певну плату за перетин кордонів організованого ринку;

2) підвищити конкурентоспроможність банків шляхом підвищення їхньої капіталізації;

3) залучити більше іноземного капіталу у банки.

Література:

1. Татарчук М. І., Мироненко М. Ю. Проблеми розбудови фінансової системи України.
URL: <http://intkonf.org/tatarchuk-m-i-mironenko-m-yu-problemi-rozbudovi-finansovoyi-sistemi-ukrayini>.

ІНФРАСТРУКТУРА ПІДТРИМКИ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИХ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Н. В. МОЖАЙКІНА, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Д. В. ПЛІЇН, магістрант
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна*

Найважливішою умовою розвитку малого та середнього підприємництва є економічна інфраструктура. Мале і середнє підприємництво перебуває у найгірших умовах ведення бізнесу порівняно з великими компаніями (важкий доступ до ресурсів, державних інвестицій, високий рівень ризику, ускладнено навчання кадрів, здійснення науково-технічних розробок та його комерціалізація, обмежені основні фонди). Саме тому розвиток інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва набуває великого значення. Особливо це стосується підприємств, орієнтованих на експорт.

Під системою інфраструктурної підтримки суб'єктів малого та середнього бізнесу, орієнтованого на експорт, розуміється сукупність державних, громадських та комерційних інститутів, що взаємодіють між собою допомагаючи формуванню сприятливого бізнес-середовища та умов для подальшого ефективного функціонування.

Елементами системи інфраструктурної підтримки суб'єктів малого та середнього бізнесу, орієнтованого на експорт, вважаються інститути (державні та недержавні), що надають фінансову та нефінансову підтримку організаціям малого та середнього бізнесу, орієнтованого на експорт. До державних інститутів відносяться органи державної влади (управління), що виконують виконавчі функції державного управління, державні організації (підприємства), регіональні центри з розвитку та підтримки організацій малого та середнього бізнесу, орієнтованого на експорт, фінансово-кредитні установи. До недержавних інститутів належать венчурні фонди, бізнес-інкубатори, організації, що надають інформаційно-консультаційні послуги, аутсорсингові та ін. [1].

Роль державних інститутів у підтримці малого та середнього бізнесу, що здійснює експортну діяльність як сукупності існуючих взаємовідносин між державою та суб'єктами експортно-орієнтованого малого та середнього бізнесу, полягає у формуванні умов зростання експорту сектора малого та середнього бізнесу. Ця діяльність може бути зведена до двох моментів. По-перше, це дії загальноекономічного характеру, пов'язані з регулюванням розвитку малих та